

Inhoud

Hoofdstuk 1. Inleiding	2
Hoofdstuk 2. Financiën	4
2.1 Totaalbeeld baten en lasten ontwikkeling	4
2.2 Ontwikkeling van onze vrij aanwendbare reserve (VAR)	5
2.3 Onze uitgangspositie en financiële maatregelen om corona op te vangen	6
Hoofdstuk 3. Waar staan we en hoe willen we verder	9
3.1 Tussenbalans Geluk op 1	9
3.2 Zero Based Budgetting (ZBB)	10
Hoofdstuk 4. De voorstellen	12
4.1 Voorstellen vanwege wettelijke verplichtingen	12
4.2 Voorstellen die voldoen aan de 3 O's	13
4.3 Totaal overzicht van de voorstellen:	14
Bijlage 1: Financieel kader	15
1.1 Onze uitgangspunten	15
1.2 Ontwikkeling begrotingsaldo	15
1.3 Ontwikkeling baten en lasten	16
1.4 Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)	21
Bijlage 2: Stresstest	23
1. Aanleiding	25
2. Aanpak	26
3. Uitwerking stappen stresstest	27
Stap 1: keuze variabelen	27
Stap 2: uitwerking varianten	31
Stap 3: Effect van het midden en somber scenario	32
4. Flexibiliteit	34

Hoofdstuk 1. Inleiding

'Geluk op 1' is de centrale ambitie in ons bestuursakkoord. Om dat te bereiken streven we naar het vergroten van de brede welvaart in Fryslân. We zijn nu halverwege deze bestuursperiode. Een aanpak vanuit brede welvaart is in de crisis waarin we zitten nog veel actueler geworden. Corona en de aanpak daarvan stellen ons voor grote uitdagingen. Hoe zorgen we dat de schade nu zo veel mogelijk beperkt blijft en dat we in een crisis keuzes maken die ook goed uitpakken op de lange termijn?

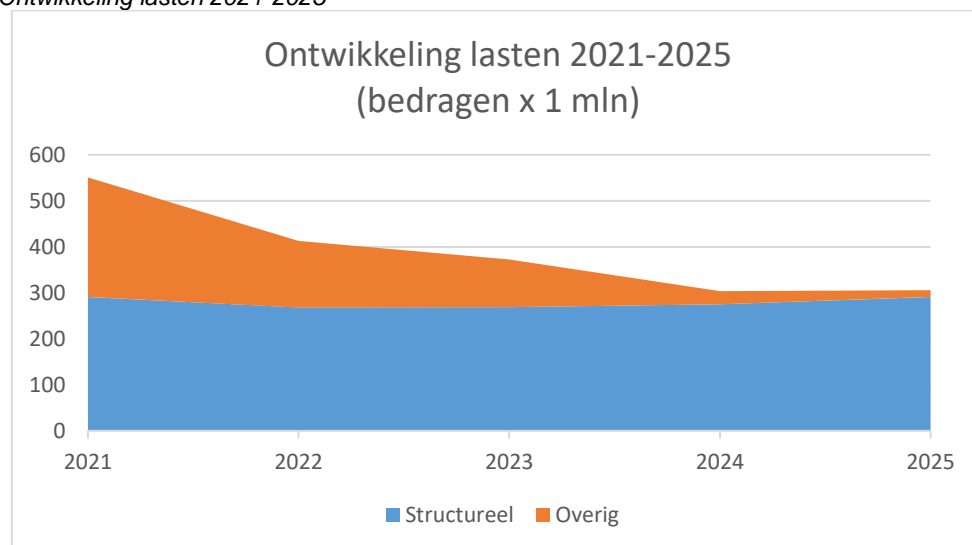
Het Rijk neemt veel maatregelen om zo goed mogelijk door de crisis heen te komen. Als provincie hebben we aanvullend hierop twee coronaherstelpakketten in het leven geroepen die nu in uitvoering zijn. Via de planning & control instrumenten wordt u hierover geïnformeerd.

Het is een goed gebruik om halverwege deze periode de balans op te maken van de ambities en de resultaten uit het bestuursakkoord. We hebben dit gedaan en het resultaat is de 'Tussenbalans'. We zien dat we met een groot deel van de resultaten op koers liggen. Corona zorgt wel voor vertraging, maar inhoudelijk zien we voor deze periode geen aanleiding voor grote koerswijzigingen. Hiervoor moeten we eerst meer weten wat de effecten van corona op langere termijn zullen zijn. In hoofdstuk 3 gaan we verder in op de tussenbalans en deze is ook als bijlage bijgevoegd.

Voordat we dat doen, lichten we in hoofdstuk 2 toe waar we nu financieel staan als provincie en wat de komende jaren onze financiële mogelijkheden zullen zijn. Door de keuzes die we maken, onder andere in deze kadernota, zien we dat er nog steeds financiële ruimte is. Maar het wordt duidelijk dat deze ruimte terugloopt, zowel structureel als incidenteel. De middelen die we konden inzetten na de verkoop van de Nuon aandelen en vanwege het RSP (Regionaal Specifiek Pakket) zijn allemaal ingezet of bestemd.

In de afbeelding hieronder is te zien dat we toegroeien naar een meer stabiele, maar wel fors lagere, begroting. Dat maakt dat we voor het financieren van nieuwe opgaven en tegenvallers ook zullen moeten kijken naar bestaande budgetten.

Figuur 1: Ontwikkeling lasten 2021-2025

Om ons hierop voor te bereiden zijn we gestart met een traject van Zero Based Budgetting (ZBB). We hebben hierin op hoofdlijnen gekeken naar de taken die we als provincie uitvoeren. Voor die taken hebben we onderzocht in welke mate we daarin beschikken over drie verschillende vormen van vrijheid:

- Taakvrijheid: In hoeverre iets een wettelijke taak is en in welke mate is vastgelegd hoe die taken moet worden uitgevoerd.
- Budgetvrijheid: In hoeverre het geld 'vastzit' in structurele budgetten en/of (langjarige) afspraken.
- Rolvrijheid: In hoeverre de provincie vrij is in de keuze welke verantwoordelijkheden ze wil oppakken en hoe ze dat doet (inclusief in te zetten beleidsinstrumenten).

In hoofdstuk 3 lichten we dit verder toe en de notitie ZBB is als bijlage bijgevoegd.

We eindigen deze kadernota met een zeer bescheiden aantal voorstellen. Dat bescheiden aantal is het gevolg van zeer harde keuzes maken. In licht van het teruglopen van ons budget, de resterende onduidelijkheid over wat de lange termijn gevolgen van corona zullen zijn en wat daarbij van ons nodig is, kiezen we voor een zeer sobere kadernota. Dat betekent dat we hier alleen voorstellen doen waar of een wettelijke verplichting onder ligt, of die echt Onvoorzien, Onvermijdelijk en Onuitstelbaar zijn (de 3 O's).

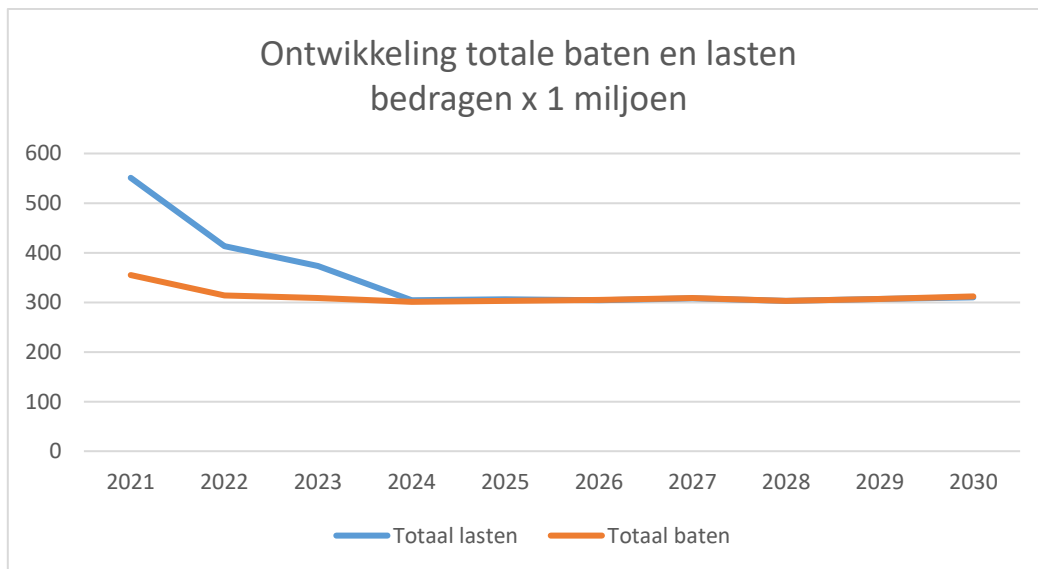
Hoofdstuk 2. Financiën

Om onze keuze voor een sobere kadernota voor uw Staten tegen de juiste achtergrond te kunnen plaatsen presenteren we u in dit hoofdstuk, zoals elk jaar, de laatste financiële stand van zaken (een uitgebreid financieel kader vindt u in bijlage 1). Net als vorig jaar geldt ook in dit geval het voorbehoud dat de coronacrisis al het hierna geschetste nog sterk zal beïnvloeden. Daar komen we in hoofdstuk 3 op terug.

2.1 Totaalbeeld baten en lasten ontwikkeling

Door tijdelijke inkomsten en uitgaven liggen onze totale baten (inkomsten) en lasten (uitgaven) in principe altijd boven de structurele baten en lasten. Een beeld van de verwachte ontwikkeling van die totale baten en lasten wordt gegeven in figuur 2.

Figuur 2: ontwikkeling totale baten en lasten

Wat opvalt in de figuur is het verschil in de totale lasten en baten in de eerste jaren. Dat ontstaat doordat geld uit onze reserves wordt benut om het uitvoeren van het bestuursakkoord mogelijk te maken.

Zouden we dat niet doen, dan zou een veelheid aan tijdelijke uitgaven op het terrein van natuur, leefbaarheid, cultuur, economie enzovoorts niet meer mogelijk zijn. De sterk dalende blauwe lijn in de bovenstaande figuur vertelt het verhaal: tussen die blauwe lijn en de rode bevinden zich onze tijdelijke uitgaven aan allerlei beleidsterreinen. De rode en blauwe lijn zijn na het eind van deze periode alleen maar (vrijwel) in evenwicht als we ervan uitgaan dat we in de nabije toekomst veel minder tijdelijk geld uitgeven op die terreinen. Onze begroting loopt dan terug van ruim € 550 miljoen naar iets meer dan € 310 miljoen.

De afgelopen jaren betaalden we die tijdelijke uitgaven in belangrijke mate met geld dat ooit voortvloeide uit de verkoop van NUON aandelen, enigszins vanuit REP-middelen of RSP-middelen en in bescheiden mate vanuit onze begrotingsoverschotten. Het NUON-, REP- en RSP geld is echter op. Dat betekent dat in de toekomst onze tijdelijke uitgaven vrijwel volledig betaald zullen moeten worden uit onze vrij aanwendbare reserve (VAR), de aanvulling daarop vanuit onze begrotingssaldi of bijdragen van derden. Kortom, ook zonder corona was de noodzaak de komende jaren kritisch te kijken naar onze uitgaven onontkoombaar. Dat kan op twee manieren: door ruimte te maken in onze tijdelijke uitgaven zelf, of door ruimte te maken in onze structurele uitgaven zodat meer geld beschikbaar is om tijdelijk uit te geven.

De ontwikkeling van ons begrotingssaldo

Ons begrotingssaldo is het jaarlijkse verschil tussen onze totale baten en totale lasten ¹ rekening houdende met de mutaties reserves. Dat saldo is de komende jaren licht positief en mondt uiteindelijk uit in een begrotingssaldo van € 5,4 miljoen in 2030. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de voorstellen 1^e berap 2021 en de kadernota 2022 voorstellen, die deels een structureel negatief effect hebben. Daarmee wordt het saldo lager dan het structurele saldo van € 5 miljoen dat wij ons voornamen in ons bestuursakkoord. In het rapport Zero based budgetting is al aangegeven dat wij bij de kadernota 2023 met heroverwegingsvoorstellen zullen komen voor de structurele budgetten.

2.2 Ontwikkeling van onze vrij aanwendbare reserve (VAR)

De begrotingssaldi worden direct verrekend met onze VAR. Hieronder wordt de ontwikkeling van de VAR weergegeven waarbij nog geen rekening is gehouden met de voorstellen voor resultaatbestemming bij de jaarstukken 2020, met het voorstel 2^e corona herstelpakket en met de voorstellen 1^e berap 2021. Wel is hierin meegenomen de wens om € 5 miljoen structureel over te houden voor de volgende coalitieperiode en de minimale stand van de VAR van € 10 miljoen.

VAR (in te zetten)	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1 mln.					
Beginsaldo	257,0	245,7	194,6	141,3	136,2
Rekeningresultaat 2020	32,8				
Beschikking over reserve	-46,7	-55,4	-48,9	-1,0	
Begrotingssaldo	2,7	9,2	0,7	0,8	6,2
Stand op 31/12 inclusief structureel saldo	245,7	199,6	146,3	141,2	142,4
Begrotingssaldo structureel niet in te zetten		-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Stand op 31/12 exclusief structureel saldo	245,7	194,6	141,3	136,2	137,4
Minimale stand VAR			-10,0		
VAR (in te zetten)			131,3		

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de VAR de komende jaren daalt van € 257 miljoen begin 2021 tot naar verwachting ruim € 131 miljoen in 2023. Het beslag op de VAR van de voorstellen in deze kadernota in deze periode (t/m 2023) bedraagt € 4,1 miljoen². Rekening houdende met het PS besluit op 21 april om € 10 miljoen beschikbaar te stellen voor het 2^e corona herstelpakket, bedraagt het besteedbaar deel van de VAR eind 2023 dan nog € 117,2 miljoen.

¹ In de praktijk spelen ook een aantal 'technische' zaken een rol, die we hier even buiten beschouwing laten.

² Een aantal voorstellen in deze kadernota legt ook in 2024 (en verder) beslag op het begrotingssaldo en daarmee de VAR. Hier worden echter de kosten tot en met 2023 weergegeven, om zo de VAR aan het einde van de coalitieperiode te duiden. Het overzicht van de totale kosten, dus inclusief 2024 en verder, is opgenomen aan het eind van hoofdstuk 4.

Het structureel begrotingssaldo wordt door de kadernotavoorstellen verlaagd met € 1,0 miljoen, waarmee dit uitkomt op € 4,4 miljoen in 2030.

Zoals aangegeven is in bovenstaande bedragen nog geen rekening gehouden met de voorstellen bij de behandeling van de jaarstukken 2020 (incidenteel € 8 miljoen negatief), en met de andere voorstellen van de 1^e berap 2021 welke in de periode 2021-2025 een incidentele plus opleveren van € 5,2 miljoen. Het structurele effect van de 1^e berap na 2025 is € 2,2 miljoen negatief.

In de afgelopen periode is de VAR nog behoorlijk toegenomen vanwege onder andere de verkoop van onze obligaties inclusief de koerswinst daarbij (ca. € 30 miljoen). Daarnaast door de hogere raming van het provinciefonds (ca. € 27 miljoen). Bij de 1^e berap 2021 zal nog eenmalig een bedrag van €17,4 vrijvallen vanuit de afrekening grote infrastructurele projecten. De inschatting is dat zulke grote meevallers de komende jaren niet meer zullen voorkomen.

2.3 Onze uitgangspositie en financiële maatregelen om corona op te vangen

In het algemeen kunnen we het volgende zeggen over onze uitgangspositie om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen. Het beeld van onze structurele financiën is licht positief, maar rekening houdende met de voorstellen kadernota 2022 en 1^e berap 2021 niet genoeg om de gewenste ruimte van € 5 miljoen jaarlijks te behouden. Daarnaast was de komende jaren al sprake van het sterk afnemen van onze tijdelijke financiële mogelijkheden, doordat de VAR minder omvangrijk is dan in voorgaande perioden. Daarmee kwam al een deel van onze huidige tijdelijke uitgaven op termijn onder druk te staan, net als de mogelijkheid om flexibel (financieel) in te spelen op kansen en bedreigingen die zich voordoen. Wel hadden we al ruimte gecreëerd om met onvoorziene omstandigheden om te gaan door daarvoor € 20 miljoen te reserveren.

Donkere wolken naast corona

In normale tijden maken we als college gebruik van de kadernota om uw Staten ook een aantal mogelijke 'donkere wolken' te schetsen: tijdelijke of structurele financiële tegenvallers die de komende jaren op zouden kunnen treden en waar we dus rekening mee moeten houden. De donkere wolken die we naast corona momenteel voor ons zien zijn:

Sluis Kornwerderzand

De regio heeft zich in 2019 tegenover het Rijk garant gesteld voor een resterend gat van € 15 miljoen in de kosten van de sluis. Een eigen provinciale raming wijst uit dat dit bedrag vermoedelijk niet nodig is om het project uit te voeren. Mocht dat toch wel zo zijn, dan zou € 5 van de € 15 miljoen voor provinciale rekening komen.

Het project kent nog een aantal financiële risico's. De beoogde marktbijdrageregeling (€ 26,5 miljoen) blijkt juridisch niet haalbaar. Alternatieven worden momenteel onderzocht. Verder is op dit moment onduidelijk of er BTW verrekend kan worden.

Meerjarenprogramma kunstwerken (MPK)

Het meerjarenprogramma voor vervanging kunstwerken loopt af in 2029. Vanwege het terugkerende karakter van deze kosten zal worden voorgesteld om het MPK te verlengen en bij voorkeur structureel te maken. De kosten zijn afhankelijk van de duur van verlenging of keuze voor een structurele oplossing. Bij verlenging voor 2030-2060 ca. € 5,5 miljoen, 2030-2090 ca. € 8 miljoen. Indexering is hierbij nog een aandachtspunt.

Oeverbeheer

In januari 2021 hebben uw Staten ingestemd met het uitwerken van variant 5 als voorkeursvariant voor het toekomstige beheer en onderhoud van de oevers langs de vaarwegen in de provincie Fryslân. Definitieve besluitvorming hierover wordt in 2022 verwacht. Uitgaande van de huidige uitgangpunten zou voorkeursvariant 5 een extra structurele last van €1,0 miljoen per jaar betekenen voor de provinciale begroting, ingaande per 1 januari 2023.

De Nieuwe Afsluitdijk programmakosten

Het programma De Nieuwe Afsluitdijk kent een looptijd t/m 2023. De Friese bijdrage in de financiering van programmakosten (capaciteit en huisvesting) is t/m 2022 geregeld. Voor 2023 moet dat nog geregeld worden. Omdat het Rijksproject versterking Afsluitdijk flink vertraagt moet het programma wellicht ook in 2024 en 2025 blijven bestaan.

Omgevingswet

Het moment van inwerkingtreding van de Omgevingswet is nog steeds onzeker. Wel is inmiddels in IPO verband onderzocht wat de financiële effecten van de Omgevingswet zijn. Voor onze provincie zou het effect minimaal € 0,4 miljoen structureel zijn voor de kosten van de informatiehuizen en het DSO. De rest van de kosten zou gedekt kunnen worden door het gaan heffen van milieuleges en de compensatie bijdrage vanuit het provinciefonds. Dit zijn echter allemaal nog aannames. Daarnaast speelt de overheveling van taken naar gemeenten, en daarmee het effect op de gemeenschappelijke regelingen FUMO en ODG die daarmee gepaard gaan.

Vismigratierivier beheer en onderhoud

Betreft beheer en onderhoud Vismigratierivier voor de periode na realisatie, vanaf 2023. De financiering daarvan wordt apart van de investering geregeld. Exacte kosten zijn nog niet bekend. In 2022 zal dit voorstel aan uw Staten worden voorgelegd.

Wetsus t/m 2030

De provincie Fryslân draagt in 2021 en 2022 € 1,125 miljoen bij aan Wetsus. Er is nog geen duidelijkheid over de lange termijnfinanciering van Wetsus na 2022. Om uit te groeien tot Europese hub op het gebied van Watertechnologie is zekerheid over langjarige continuïteit van Wetsus een essentiële voorwaarde. Dit geldt zowel voor de contracten met het bedrijfsleven en universiteiten als voor het aantrekken van onderzoektalenten. De gemeente Leeuwarden en de provincie Fryslân hebben onlangs in een verklaring opnieuw de intentie uitgesproken om het instituut Wetsus langjarig financieel te ondersteunen tot in ieder geval 2030. Met deze verklaring staan Wetsus, Leeuwarden en Fryslân sterker in de onderhandelingen met het Rijk over structurele financiering voor Wetsus. De financiering vanaf 2022 is echter nog niet gedekt.

Extra subsidie musea nav. motie vreemd

Door de nieuwe werkwijze rondom de subsidies Musea en Kunstinfra hebben een aantal instellingen een afwijzend besluit gekregen over hun boekjaarsubsidie voor de jaren 2021-2024. De uitkomsten van de bezwaarschriftencommissie zijn nog niet bekend maar het zou kunnen betekenen dat daar een ander besluit uit gaat komen of dat er nog een vergoeding voor frictiekosten moet worden gegeven. Hiermee is wel rekening gehouden binnen het budget Nij Poadium maar het zou kunnen dat deze kosten hoger uit gaan vallen. Daarnaast is er een motie vreemd over de musea Natuurmuseum, Landbouwmuseum, Scheepvaartmuseum en Spitkeet waar nog geen besluit over is genomen.

IJshockeyhal

Vernieuwing van de ijshockeyhal bij Thialf is nodig vanwege achterstallig onderhoud en geschikt maken voor gebruik door andere wintersporten als shorttrack en kunstschaatsen.

De gemeente Heerenveen werkt een voorstel uit om de hal te vernieuwen. De ijshockeyhal heeft vooral een lokale functie en een lokale uitstraling (breedtesport). Maar vanwege de ligging (onderdeel van Thialfcomplex) en het huurcontract tussen de gemeente Heerenveen en Thialf is de provincie erbij betrokken als aandeelhouder van Thialf. Volgens het huurcontract komt namelijk een groot deel van de kosten terecht bij de huurder (Thialf OG bv), waarvan de provincie 2/3 van de aandelen bezit. Naar verwachting zullen hier incidenteel kosten van 2/3e van de benodigde € 2,5 miljoen - € 3,5 miljoen (dus voor ons € 1,6 tot € 2,4 miljoen) mee gepaard gaan (uitvoering in 2022).

Vernieuwende samenwerking en versterking lobby

Recentelijk, ook naar aanleiding van ons bestuursakkoord, werken we als provincie meer en meer (vaak vernieuwend) samen met andere overheden en maatschappelijke partijen (bijvoorbeeld bij Natuer mei de Mienskip of Aanjagers van het Tsjukemâr). Dit brengt nieuwe samenwerkingsvormen en -processen met zich mee, met hun eigen (aanloop)kosten. Daarnaast proberen we de algemene marketing van Fryslân en onze specifieke lobbyinspanningen te versterken, voor onderwerpen als bijvoorbeeld de Lelylijn of de Veenweideaanpak.

Voor deze vaak niet direct aan één inhoudelijk onderwerp te koppelen kosten wordt nu nog vaak met kunst en vliegwerk uit (diverse) inhoudelijke budgetten geput, maar naarmate deze nieuwe werkwijzen zich verder verspreiden komt het einde van de mogelijkheden daartoe in zicht.

Stresstest 2022

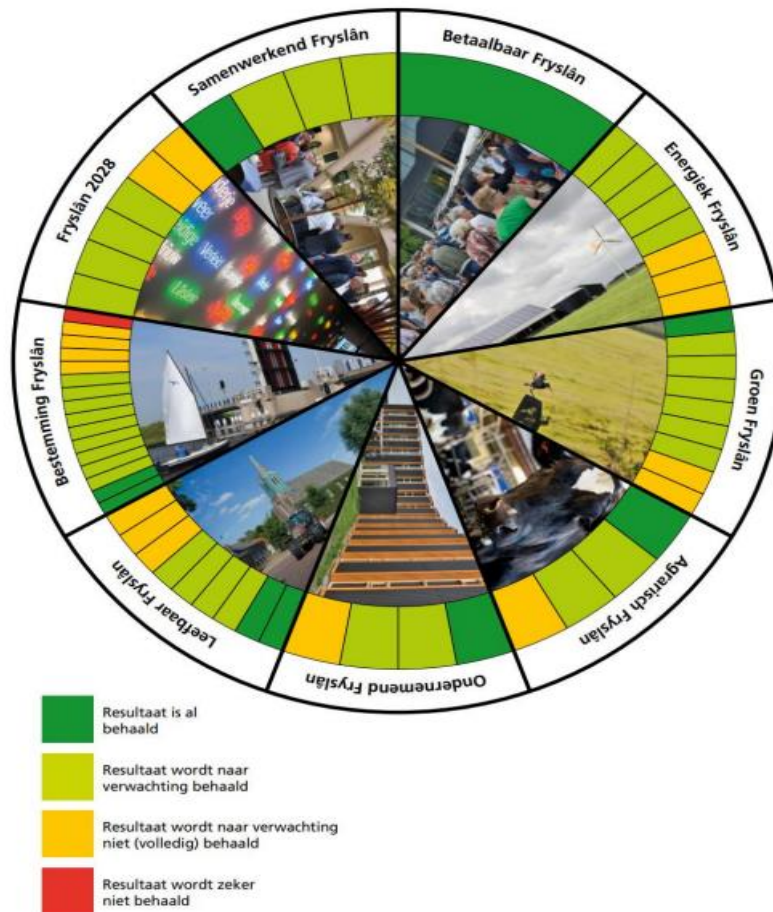
De jaarlijks opgestelde stresstest geeft inzicht in de verwachte gevolgen van risico's die van buitenaf op ons afkomen op de financiële positie van de provincie. In bijlage 2 is de volledige stresstest opgenomen. De uitkomst van de stresstest is in de periode 2021-2025 voor het midden scenario € - 40 miljoen en voor het sombere scenario € -101 miljoen. De reserve weerstandsbuffer is voldoende om deze risico's op te vangen.

De grootste onzekerheden in de stresstest zijn: uitkering provinciefonds (nieuw verdeelmodel en accres), dividend Alliander, prijsinflatie en de rijksbijdrage in de vergoedingen agrarisch natuur en landschapsbeheer.

Hoofdstuk 3. Waar staan we en hoe willen we verder

3.1 Tussenbalans Geluk op 1

Halverwege deze bestuursperiode kijken we in de 'Tussenbalans Geluk op 1', hoe we er als provincie voorstaan. In ons bestuursakkoord hebben we op een aantal thema's in totaal 61 resultaten geformuleerd. In onderstaande afbeelding wordt duidelijk dat we voor de meeste resultaten op koers liggen:

In één oogopslag voorlopige resultaten Bestuursakkoord 'Lok op 1'.

In de tussenbalans zelf (toegezonden op 16-2-2021, kenmerk 01841257) hebben we deze resultaten per ambitie verder uitgewerkt.

Bij de verschillende ambities zien we dat ongeveer driekwart van de resultaten al zijn gerealiseerd of op koers liggen. Een aantal resultaten scoort nog oranje en zijn daarmee nog onzeker.

Voor een deel wordt dit veroorzaakt door de effecten van corona. Er is veel creativiteit ontstaan op alle niveaus, maar het is in de tussenbalans duidelijk geworden dat in in veel gevallen corona heeft geleid tot vertraging in de samenwerking met onze partners om de ambities en resultaten om te zetten in acties. In sommige sectoren, zoals in het OV en in de cultuursector was de impact van corona direct enorm. We zien verder nog veel onzekerheden over de effecten van corona op lange termijn.

In de tussenbalans hebben we verder de relatie uitgewerkt tussen onze ambities op het gebied van Brede Welvaart en de Sustainable Development Goals (SDG) en hoe wij hier verder invulling aan geven.

3.2 Zero Based Budgetting (ZBB)

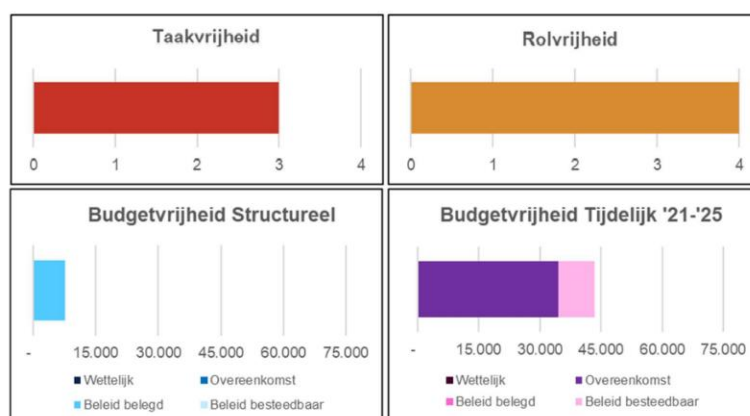
Het is belangrijk niet alleen in het hier en nu te kijken naar de ambities en resultaten die we hebben. We moeten ook naar de toekomst kijken. Welke taken voeren we uit, wat komt er op ons af, hoe ontwikkelen onze financiën zich en wat betekent dat voor de keuzes die we moeten maken. Hiervoor is afgelopen een start gemaakt met een traject van Zero Bases Budgetting. Hieronder lichten we dat verder toe.

In het bestuursakkoord is opgenomen dat we tweejaarlijks 'in de spiegel willen kijken', door opnieuw te kijken naar onze uitgaven. De redenen hiervoor zijn het teruglopen van onze financiële ruimte en de Rijksbijdragen die nu bijna alleen nog als specifieke uitkering verstrekt worden waarmee onze bestedingsvrijheid sterk beperkt wordt.

Daarnaast verandert al jaren de verhouding tussen overheid en de rest van de maatschappij waarbij de vraag gesteld kan worden of de rollen die we daaromheen of daarnaast spelen nog passend zijn.

In deze eerste fase van Zero Based Budgetting hebben we inzicht gegeven in zowel taak-, budget-, en rolvrijheid bij de diverse beleidsprogramma's. Zo is inzichtelijk gemaakt wat we als provincie doen en waar we ons geld voor inzetten. Daarbij is onderscheid gemaakt in de wettelijke en niet wettelijke taken. Er is een analyse gemaakt van onze rol(len) en of deze passen bij recente ontwikkelingen of deels zouden moeten veranderen. Er is gekeken naar de efficiëntie en geschiktheid van onze instrumentkeuzes en werkwijze. Van de budgetten in de begroting is aangegeven in hoeverre deze horen bij een wettelijke taak, waar een overeenkomst aan ten grondslag ligt en waar budgetten al juridisch gezien belegd zijn (o.a. via subsidieregelingen, opdrachten) of dat ze nog vrij besteedbaar zijn.

In de afbeelding hieronder is een voorbeeld opgenomen uit het rapport ZBB over het beleidsveld 'Verbetering infrastructuur':

De algemene conclusies uit het rapport ZBB zijn:

- we geven als provincie geen geld uit aan zaken die niet of wettelijk, of in beleid zijn verankerd.
- de verschillende vormen van beleidsvrijheid die we hebben als provincie verschillen sterk per beleidsveld en ook nog per thema binnen een beleidsveld.

- er is een tendens op het terrein van de rollen die we als provincie spelen naar relatief meer samenwerkende en responsieve overheid.

De volgende aanbevelingen worden gegeven:

Budgetvrijheid:

- minder subsidie, meer andere financiële instrumenten
- minder vaste budgetsubsidie, meer flexibele en bredere budgetten

Rolvrijheid:

- meer samenwerken met andere partijen
- kiezen uit activistisch versus accommoderend vernieuwen
- invullen rol van onderaannemer/dienstverlener
- meer integraal werken en gebiedsgericht werken
- ontwikkelen nieuwe instrumenten
- bestaande instrumenten gelijkwaardiger maken

De onderzoeksuitkomsten, conclusies en aanbevelingen hebben we uitgewerkt in het rapport ZBB (toegezonden d.d. 16-3-2024, kenmerk 01857776). Dit rapport is pas de eerste fase van Zero Based Budgetting. Voor de volgende kadernota willen we de bestaande structurele uitgaven diepgaander doorlichten omdat we zien dat er steeds meer verzoeken om structurele middelen komen, waarbij het uitgangspunt van het bestuursakkoord om € 5 miljoen structureel over te houden voor de volgende coalitieperiode nu al onder druk staat. Daarna willen we onderzoek doen naar de effectiviteit van onze inspanningen en uitgaven.

Hoofdstuk 4. De voorstellen

In deze kadernota doen we een zeer beperkt aantal voorstellen, die zich beperken tot zaken die vanuit wettelijke verplichtingen moeten, of die echt onvoorzien, onvermijdelijk en onuitstelbaar (de drie O's) zijn.

4.1 Voorstellen vanwege wettelijke verplichtingen

1. **Faunabeheereenheid** (structureel € 300.000, vanaf 2024)

Artikel 3.12 Wet natuurbescherming bepaalt dat er faunabeheereenheden zijn (FBE). Zonder faunabeheereenheid kan het provinciaal faunabeleid (bijvoorbeeld aanpak ganzenschade of aanpak predatie bij weidevogels) niet worden uitgevoerd. In elke provincie is een FBE, gefinancierd door de provincie. Het is een structurele organisatie, die structurele taken uitvoert. Daarvoor is ook structureel ruimte in de provinciale begroting nodig.

De FBE ontving tot en met 2019 een bedrag van € 205.000 boekjaarsubsidie en aanvullend tot maximaal € 80.000 voor aanvullende opdrachten. In het Bestuursakkoord is vastgelegd dat de FBE jaarlijks € 300.000 via een boekjaarsubsidie ontvangt voor de jaren 2021, 2022 en 2023. Met een tijdelijk budget hebben uw Staten deze middelen beschikbaar gesteld. In de nieuwe Nota Faunabeleid (die in mei aan uw Staten wordt voorgelegd) legt de provincie de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het faunabeleid meer bij de FBE. Om recht te doen aan de structurele wettelijke taak die de FBE heeft en de rol die de FBE volgens de provincie hoort te hebben bij de uitvoering van het faunabeleid wordt voorgesteld de financiering structureel te maken.

2. **Predatiebeheer** (incidenteel € 600.000)

Op diverse wettelijke gronden dient Nederland alle nodige maatregelen te treffen om de weidevogelpopulaties op niveau te houden, dan wel te brengen. Uit de eindevaluatie van de provinciale 'Nota Weidevogels 2014 — 2020 komt naar voren dat de weidevogelpopulaties nog steeds afnemen. Predatie in combinatie met intensief landgebruik wordt een steeds belangrijker factor voor de achteruitgang van de weidevogels. Om deze predatie tegen te kunnen gaan zijn extra middelen voor uitvoering en onderzoek noodzakelijk. De huidige Weidevogelmiddelen zijn reeds volledig gelabeld.

3. **Gewasbeschermingsmiddelen onderzoeksbudget** (incidenteel € 150.000)

Vanuit het perspectief van onder meer biodiversiteit, ruimtelijke plannen, landbouw en actuele vragen uit de Mienskip neemt het belang van inzicht in gewasbescherming steeds verder toe. Het gebruik van dergelijke middelen neemt toe. Gebaseerd op de wet milieubeheer, de nieuwe omgevingswet en de wet natuurbescherming kan de provincie in de omgevingsverordening eigen kaders/regels hiervoor opnemen. Onderzoek naar deze middelen is van belang om als provincie hier een eigen rol en positie in te kunnen bepalen.

4. **Geluidhinder provinciale wegen** (structureel € 86.000)

Naar verwachting is per 1 januari 2022 de Omgevingswet van kracht. Onderdeel daarvan is de nieuwe geluidhinderwetgeving. Op grond hiervan zullen GS voor alle provinciale wegen op een zeer gedetailleerd niveau Geluidsproductieplafonds moeten vaststellen. Bij overschrijding van deze plafonds zijn maatregelen verplicht. De Geluidsproductieplafonds zijn afgeleid van de huidige verkeersintensiteiten. Deze moeten bekend zijn met een hoge mate van gedetailleerdheid en betrouwbaarheid.

Als de Geluidsplafonds gebaseerd zijn op onvoldoende gegevens over de huidige omvang van het verkeer, zullen deze in veel gevallen te hoog of te laag vastgesteld

worden. Te hoge plafonds bieden onvoldoende bescherming voor burgers. Belanghebbenden kunnen zich hierover tot de rechter wenden. In dat geval beschikken we niet over voldoende gegevens om bezwaren te weerleggen. Te lage plafonds brengen het risico met zich mee dat deze snel overschreden worden. In dat geval is de wegbeheerder genoodzaakt maatregelen te nemen. Denk aan snelheidsverlaging of de toepassing van stil asfalt. Dit zou met zich meebrengen dat de provincie potentieel kostbare of ingrijpende maatregelen zou moeten nemen tegen de geluidhinder, enkel omdat de gehanteerde verkeersgegevens te beperkt waren.

Nu wordt het autoverkeer geteld op 56 punten. Daar zouden 176 punten bij moeten komen. Het voorstel is gebaseerd op de toevoeging van 26 permanente telpunten en 150 tijdelijke telpunten. Deze kunnen worden aanbesteed via de Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW).

4.2 Voorstellen die voldoen aan de 3 O's

5. Thialf exploitatiebijdrage (structureel € 542.000)

De inzet is om te zorgen dat Thialf een schaatsbaan van wereldniveau blijft. Zowel voor sporters als publiek en het imago van Fryslân is behoud van Thialf van groot belang, provinciaal, nationaal en internationaal. Hiervoor is een herstructureringsplan opgesteld. Thialf kampt met een jaarlijks financieel tekort. Dit bleek al uit het onderzoek van LAGroup naar de financiële situatie van Thialf vorig jaar. Dit tekort komt praktisch naar voren als in september 2022 het door uw staten gesteunde overbruggingskrediet afloopt. Thialf heeft daarna € 1,4 miljoen euro per jaar nodig om te kunnen doorgaan. Uit het rapport Samen Thialf van Pier Eringa blijkt dat hiervan € 811.750 euro op het bord komt van gemeente en provincie. KNSB (€ 300.000) en NOCNSF (€ 250.000) rekken zich met hun bijdrage al maximaal uit. Voor NOCNSF is het een extra bijdrage bovenop wat ze levert via Topsport Noord. Thialf zelf kan nog een bijdrage leveren door te zorgen dat de zonnepanelen weer energie gaan leveren, wat nu door de eerder gemelde verzekeringskwestie niet mogelijk is. Van de € 811.750 euro die resteert voor de aandeelhouders komt gezien de onderlinge verhoudingen € 542.000 euro per jaar voor rekening van de provincie.

6. Bevrijdingsfestival (structureel € 45.000)

Het bevrijdingsfestival is een (landelijk)evenement dat ieder jaar terug komt. Tot voor kort werd dit festival incidenteel gefinancierd vanuit cultuur. Ter afdoening van Motie 2491 en uit 'financiële hygiëne' doen we in deze kadernota een voorstel om deze structurele kosten ook structureel te dekken.

7. Breed cofinancieringsbudget (incidenteel € 2 mln)

Het werken met brede cofinancieringsbudgetten is de methodiek, ook voor de toekomst. Met een kleiner wordende provinciale begroting en de omslag naar een netwerkende organisatie is het belangrijk dat we externe middelen weten aan te boren (Europees, nationaal, regionaal). Dit vraagt echter altijd cofinanciering. Het huidige brede cofinancieringsbudget beleggen we naar verwachting de komende 2 jaar volledig. Om het resultaat uit het bestuursakkoord van € 130 miljoen Europese middelen voor Fryslân waar te maken is een extra cofinancieringsbudget noodzakelijk. Het extra budget willen we breed inzetten en koppelen daar voorstellen/projecten aan als aquathermie, programma waddeneilanden, POP4/GLB, innovatieprojecten.

4.3 Totaal overzicht van de voorstellen:

(bedragen x € 1.000)

	Voorstel	S/ T ³	Totaal 2022- 2026	2022	2023	2024	2025	2026
Wettelijke taken								
Groen Fryslân	Faunabeheereenheid	S	900			300	300	300
	Predatiebeheer	T	600	300	300			
	Gewasbeschermingsmiddelen	T	150	75	75			
Bestemming Fryslân	Geluidhinder provinciale wegen	S	430	86	86	86	86	86
3 O's voorstellen								
Leefbaar Fryslân	Thialf exploitatiebijdrage	S	2.710	542	542	542	542	542
	Bevrijdingsfestival	S	225	45	45	45	45	45
Samenwerkend Fryslân	Breed cofinancieringsbudget	T	2.000	2.000				
Totaal				7.015	3.048	1.048	973	973
			S	4.265	673	673	973	973
			T	2.750	2.375	375		

³ S = structureel, T= tijdelijk

Bijlage 1: Financieel kader

Ontwikkeling financieel kader

In dit hoofdstuk worden de volgende onderdelen van het financieel kader nader toegelicht:

- 1.1 Onze uitgangspunten
- 1.2 Ontwikkeling begrotingssaldo
- 1.3 Ontwikkeling baten en lasten
- 1.4 Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)

1.1 Onze uitgangspunten

In het financieel beleid hanteren uw Staten een aantal uitgangspunten. De belangrijkste zijn:

- De meerjarenbegroting is structureel sluitend;
- Om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen houden wij € 20 miljoen vrije ruimte voor deze periode en structureel minimaal € 5 miljoen voor het volgende college. Van de 20 miljoen euro vrije ruimte is, via de 1e bestuursrapportage 2020, € 5 miljoen ingezet voor het breed Coronabudget. Voor het 2e coronapakket van € 10 miljoen ligt in april een voorstel voor;
- De minimale stand van de Vrije Aanwendbare Reserve bedraagt € 10 miljoen;
- Structurele uitgaven dekken wij uit structurele middelen;
- Bij inzet van revolverende middelen zijn de gederfde rendementen gedekt;
- Geld geven we alleen uit als we alle initiële kosten en (eventuele) structurele financiële gevolgen van een activiteit kunnen betalen;
- Elk voorstel aan Provinciale Staten met financiële consequenties krijgt een financieel solide dekkingsvoorstel mee;
- Aan het meefinancieren van projecten van anderen stellen we voorwaarden zodat we goed zicht kunnen houden op de resultaten; de verplichting tot verantwoording moet in verhouding staan tot de inspanning die wordt geleverd.
- Als we financiële afspraken maken met anderen zijn die voor ons hard. Tegenvallers of extra benodigde middelen zijn voor rekening van de partij die deze het beste had kunnen voorzien, en dat is over het algemeen de partij waarmee we die afspraken hebben gemaakt.
- Voordat we regelingen instellen, kijken we eerst of er niet al elders regelingen voor bestaan.

1.2 Ontwikkeling begrotingssaldo

Het financieel kader actualiseren we periodiek. Dit gebeurt naar aanleiding van externe wijzigingen (zoals veranderingen in het provinciefonds) of door besluiten van Provinciale en Gedeputeerde Staten. Vaak stellen uw Staten deze wijzigingen vast bij de behandeling van een begroting, de jaarstukken, of een bestuursrapportage. Daarnaast heeft het college het mandaat om een aantal wijzigingen zelf in de begroting te verwerken. Het betreft hier bijvoorbeeld wijzigingen in het provinciefonds, opbrengst motorrijtuigenbelasting, rendement vermogensbeheer of dividenduitkering. Hieronder geven we de ontwikkeling van het begrotingssaldo vanaf de begroting 2021 tot aan de kadernota 2022 stapsgewijs weer.

Bij de begroting 2021 hebben we de stand van het begrotingssaldo op dat moment gepresenteerd. Daarna hebben uw Staten enkele begrotingswijzigingen vastgesteld bij de 2e

berap 2020. Na verwerking van de effecten van de wijzigingen van de 2e berap hebben uw Staten in de vergadering van november nog een begrotingswijziging vastgesteld.

Ten slotte zijn ook de effecten van de september- en decembercirculaire en de wijzigingen onder mandaat GS in onderstaande overzicht verwerkt. Dit resulteert in de stand van het begrotingssaldo bij de jaarrekening 2020.

Voor de kadernota 2022 is het financieel kader bijgesteld. Aan de batenkant zijn de opbrengst motorrijtuigenbelasting, het dividend en de raming van de rentebaten van de lange termijn financiering geactualiseerd op basis van de op dat moment bekende gegevens. Bij de lasten zijn de ramingen voor het nominaal geactualiseerd, een bijdrage aan provincie Zeeland verlengd en een correctie doorgevoerd.

Als er een negatief begrotingssaldo is wordt dat direct verwerkt met de vrij aanwendbare reserve door daar daadwerkelijk al over te beschikken. In het financieel kader wordt dit apart inzichtelijk gemaakt. Deze werkwijze wordt alleen bij de begroting gevolgd zodat mutaties in het jaar en de effecten daarvan zichtbaar blijven.

In de hieronder opgenomen tabel staan de verschillende stappen cijfermatig weergegeven.

Ontwikkeling begrotingssaldo Bedragen x € 1 miljoen	2021	2022	2023	2024	2025
Begrotingssaldo bij begroting 2021	1,7	3,3	1,9	0,6	7,7
Voorstellen PS 2e berap 2020	-0,7	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1
Voorstellen GS 2e berap 2020	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Begrotingssaldo bij tweede berap 2020	0,7	2,6	1,3	0,1	7,2
GS Provinciefonds – effecten septembercirculaire 2020	-0,2	0,5	-1,4	0,6	0,7
PS 25-11-2020 Ymplementaasjeplan enerzijdsneutrale provinsje	-0,0	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1
GS Provinciefonds – effecten decembercirculaire 2020	-0,5	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
Begrotingssaldo bij jaarrekening 2020	-0,2	3,0	-0,2	0,6	7,8
Opcenten motorrijtuigenbelasting	-0,1	-0,1	-0,1	-0,5	-0,7
Dividend NUON Alliander	1,9	4,5			
Financiering lange termijn	1,1	0,8	0,2	0,1	
Bijdrage provincie Zeeland					-0,5
Nominaal		1,0	0,8	0,7	-0,2
Correctie jaarschijf 2025					-0,1
Begrotingssaldo bij kadernota 2022	2,7	9,2	0,7	0,8	6,2

In bovenstaand begrotingssaldo is nog geen rekening gehouden met de financiële gevolgen van de besluitvorming over het 2^e herstellepakket corona, het voorstel resultaatbestemming bij de behandeling van de jaarstukken 2020, de voorstellen bij de 1^e berap 2021 en de kadernotavorstellen zelf.

1.3 Ontwikkeling baten en lasten

Hieronder zijn ontwikkelingen van de baten, de lasten en de mutaties van de reserves weergegeven. Op verzoek van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en tijdelijke baten en lasten. Op deze manier wordt de structurele begrotingspositie van de provincie goed in beeld gebracht.

De mutaties in de reserves hebben vooral betrekking op de reserves van de tijdelijke budgetten en de VAR. De verschuiving van de bestedingsritmes over de jaren heen verloopt via deze reserves. In het ene jaar wordt gevormd en in het volgende jaar en/of de volgende jaren wordt onttrokken.

Ontwikkeling financieel kader		2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1 mln						
Baten	Structureel	287,3	291,6	286,9	288,0	291,3
	Overig	67,7	22,3	22,4	13,4	11,4
	<i>Totaal baten</i>	<i>355,0</i>	<i>313,9</i>	<i>309,3</i>	<i>301,4</i>	<i>302,7</i>
Lasten	Structureel	290,8	268,3	269,4	274,8	291,3
	Overig	260,2	144,7	103,4	29,1	14,8
	<i>Totaal lasten</i>	<i>551,0</i>	<i>413,0</i>	<i>372,8</i>	<i>303,9</i>	<i>306,1</i>
Saldo voor bestemming reserves	Structureel	-3,4	23,3	17,5	13,2	0,0
	Overig	-192,5	-122,4	-81,0	-15,7	-3,4
	<i>Totaal saldo voor bestemming reserves</i>	<i>-196,0</i>	<i>-99,1</i>	<i>-63,5</i>	<i>-2,5</i>	<i>-3,4</i>
Reserves	Beschikking	253,6	134,6	89,9	13,4	14,2
	Vorming	54,9	26,3	25,7	10,1	4,6
	<i>Totaal reserves</i>	<i>198,7</i>	<i>108,3</i>	<i>64,2</i>	<i>3,3</i>	<i>9,6</i>
Saldo na bestemming reserves	Structureel	2,0	23,6	17,0	13,6	8,2
	Overig	0,7	-14,3	-16,3	-12,7	-2,0
Begrotingssaldo		2,7	9,2	0,7	0,8	6,2

De ontwikkeling van baten en lasten is voor de komende 10 jaar in beeld gebracht. De raming van de laatste 5 jaar is onzekerder dan de eerste 5 jaar. Dit heeft onder andere te maken met de raming van het provinciefonds. In de circulaire worden alleen de eerste vijf jaren geraamd. Voor de jaren 2026 en verder ramen wij 1% lager dan een verwachte structurele ontwikkeling van 2,4%. Aan de uitgavenkant houden wij vooralsnog voor de jaren 2026 t/m 2030 rekening met een raming van 1,4% prijsstijging conform de prijsontwikkeling bruto binnenlands product (bbp) 2025 (Septembercirculaire 2020). Dit resulteert uiteindelijk in een positief saldo van € 5,4 mln. in 2030. Ook in dit saldo op de lange termijn is nog geen rekening gehouden met de structurele financiële gevolgen van de 1^e berap 2021 en de kadernotavoorstellen zelf.

Ontwikkeling financieel kader		2026	2027	2028	2029	2030
Bedragen x € 1 mln						
Baten	structureel	295,1	299,0	303,0	307,1	311,3
	overig	9,9	9,9	0,3	0,3	0,3
<i>Totaal baten</i>		<i>305,0</i>	<i>308,9</i>	<i>303,3</i>	<i>307,4</i>	<i>311,6</i>
Lasten	structureel	291,1	295,6	300,0	304,6	309,1
	overig	13,1	12,9	2,5	2,5	1,2
<i>Totaal lasten</i>		<i>304,2</i>	<i>308,4</i>	<i>302,5</i>	<i>307,1</i>	<i>310,3</i>
Saldo voor bestemming reserves	structureel	3,9	3,5	3,0	2,6	2,2
	overig	-3,1	-3,0	-2,2	-2,2	-1,0
<i>Totaal saldo voor bestemming</i>		<i>0,8</i>	<i>0,5</i>	<i>0,8</i>	<i>0,4</i>	<i>1,3</i>
Reserves	beschikking	9,6	9,4	8,6	8,6	8,6
	vorming	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
<i>Totaal reserves</i>		<i>5,0</i>	<i>4,8</i>	<i>4,1</i>	<i>4,1</i>	<i>4,1</i>
Saldo na bestemming reserves	structureel	8,0	7,5	7,1	6,7	6,3
	overig	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-1,0
Begrotingssaldo		5,8	5,3	4,9	4,5	5,4

De belangrijkste posten in de ontwikkeling van de baten en de lasten worden hieronder nader toegelicht.

Baten

Provinciefonds algemene uitkering:

In het (recente) verleden is gebleken dat het accres flinke fluctuaties kan vertonen. Daarom blijven wij normaal gesproken voorzichtigheidshalve 1%-punt onder de raming van het procentuele accres/prijsinflatie zitten om op deze manier deze schommelingen in het accres op te kunnen vangen. Het accres van het provinciefonds voor 2021 is echter door het Rijk bevroren. Dit is één van de maatregelen uit het compensatiepakket coronacrisis medeoverheden. Het Rijk wil medeoverheden hiermee zekerheid bieden met betrekking tot de middelen uit het provinciefonds. Doordat de accrestranche 2021 wordt bevroren en daarmee zekerheid wordt geboden, is het voor dit lopende jaar niet nodig om een voorzichtigheidsmarge te ramen.

De accrestranches na 2021 worden niet bevroren door het Rijk. Het is aan het nieuwe kabinet om in overleg met de medeoverheden te besluiten hoe in de toekomst met het accres om te gaan. Hiermee blijft onzekerheid bestaan gezien de schommelingen die binnen de ontwikkeling van het accres kunnen plaatsvinden. Vanwege de onzekerheid die er vanaf 2022 weer in het accres zit, houden wij rekening met een voorzichtigheidsmarge van 1% in de ontwikkeling van het accres. Voor 2022 houden wij zelfs rekening met een voorzichtigheidsmarge van 2%, omdat het verwachte accres van 2022 relatief gezien

behoorlijk afwijkt van de jaren daarna. Hiermee brengen we het accres van 2022 in lijn met het accres van de jaren daarna.

Dit resulteert in onderstaande raming van de algemene uitkering. De begroting 2021 is reeds geactualiseerd naar aanleiding van de septembercirculaire en de decembercirculaire 2021.

<i>Bedragen x € 1 mln</i>	2021	2022	2023	2024	2025
Accres	3,71%	1,65%	1,76%	1,72%	2,14%
Begroting 2021*	187,0	187,9	189,6	191,3	193,8

* Geactualiseerd op basis van de decembercirculaire 2020

Voor de jaren 2026 en verder ramen wij 1% lager dan de verwachte structurele ontwikkeling van het accres van 2,4%.

Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

De gegevens over het wagenpark van onze provincie zijn geactualiseerd aan de hand van de opgaaf van de belastingdienst per 1 januari 2021. Uit deze gegevens blijkt dat de opbrengsten uit de motorrijtuigenbelasting licht dalen. Het aantal opcenten voor 2021 is bepaald op 87,0 punten. Daarnaast is bij het Bestuursakkoord 2019-2023 besloten om de opcenten in deze periode niet jaarlijks te indexeren. De indexering voor 2024 en verder is gebaseerd op de ontwikkeling van het bbp.

<i>Bedragen x € 1 mln</i>	2021	2022	2023	2024	2025
Opcenten (punten)	87,0	87,0	87,0	88,1	89,4
Begroting 2021	71,1	71,1	71,1	72,4	73,7
Kadernota 2022	71,0	71,0	71,0	71,9	73,0
Mutatie	-0,1	-0,1	-0,1	-0,5	-0,7

Dividend Alliander

Alliander heeft de jaarrekening over 2020 gepresenteerd. Het dividend over 2020 (uit te keren in 2021) voor de provincie Fryslân komt neer op circa € 11,86 mln. Geraamd was een bedrag van € 10 mln. Voor het boekjaar 2021 van de provincie kan het dividend Alliander daardoor met € 1,86 mln. naar boven worden bijgesteld. Daarnaast verwachten we ook in 2022 een hoger dividend (over 2021).

<i>Bedragen x € 1 mln</i>	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting 2021	10,0	7,5	7,5	7,5	7,5
Kadernota 2022	11,9	12,0	7,5	7,5	7,5
Mutatie	1,9	4,5	0	0	0

Financiering lange termijn

Onder de financiering lange termijn vallen o.a. de vergoedingen voor de hybride leningen die zijn verstrekt aan de BNG en de Nederlandse Waterschapsbank. Hybride kapitaal is een achtergestelde lening die vanwege de achterstelling kan worden meegerekend tot het eigen vermogen van de bank. Provincie Fryslân is mede aandeelhouder van de BNG en de NWB.

De kapitaalverstrekking is gedaan vanuit de publieke taak, want door het hybride kapitaal kunnen de banken hun functie van kapitaalverstrekkers aan decentrale overheden en semi publieke instellingen de komende jaren blijven uitoefenen. Het geraamde rendement op dit hybride kapitaal is geactualiseerd.

<i>Bedragen x € 1 mln</i>	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Begroting 2021</i>	1,8	0,6	0,2	0	0
<i>Kadernota 2022</i>	2,9	1,4	0,4	0,1	0
<i>Mutatie</i>	1,1	0,8	0,2	0,1	0

Lasten

Bijdrage provincie Zeeland

De commissie Jansen constateerde in 2016 dat er een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds zit waardoor de provincie Zeeland jaarlijkse € 10 miljoen te weinig ontvangt. In afwachting van de verwachte herziening van het verdeelmodel werd in IPO verband afgesproken dat deze € 10 miljoen in de periode 2018 -2020 voor 2/3 gecompenseerd zou worden door de andere provincies. Het aandeel van onze provincie daarin bedroeg afgerond € 500.000 jaarlijks. Omdat er op korte termijn geen zicht was op de eerder verwachte herziening van het verdeelmodel van het provinciefonds is besloten deze afspraak te verlengen tot die herziening wel zijn beslag krijgt. Daarmee loopt de jaarlijkse bijdrage aan Zeeland de komende jaren door. In de kadernota 2021 is voor de jaren 2021 t/m 2024 een bedrag in de begroting opgenomen. Naar verwachting wordt deze compensatie structureel (via de herziening provinciefonds), om die reden nemen we deze € 500.000 nu ook in 2025 alvast op.

Correctie reserve ANL

Per abuis is een bedrag van € 100.000 ten onrechte niet opgenomen bij de reserve Aankopen Natuur- en Landschapsherstel, in de begroting in de jaarschijf 2025. Dat wordt bij deze gecorrigeerd.

Nominale ontwikkeling

De huidige cao had een looptijd tot en met 31 december 2020. Momenteel vinden de onderhandelingen over een nieuwe cao plaats. Voor de jaren 2022 t/m 2025 wordt de loonstijging gebaseerd op de prijsindex loonvoet sector overheid zoals opgenomen in de septembercirculaire 2020 (zie tabel hieronder), voor 2022 is dit 1,5%. Vanaf 2026 wordt de ontwikkeling van de bbp gevolgd.

De raming van de nominale ontwikkeling goederen en diensten 2022 is conform de uitgangspunten begroting. Voor 2022 is deze gebaseerd op de prijsstijging van het bruto binnenlands product zoals opgenomen in de septembercirculaire provinciefonds 2020. Voor de jaren 2023 t/m 2025 wordt gebruik gemaakt van de algemeen geaccepteerde ECB-norm van 2%. Gezien de huidige economische omstandigheden (i.c. coronacrisis) en alle onzekerheden die deze met zich meebrengen, loopt de septembercirculaire namelijk achter bij de werkelijkheid. Vanaf 2026 wordt de ontwikkeling van de bbp gevolgd.

In onderstaande tabel zijn de indexeringen opgenomen voor zowel de lonen als de goederen/diensten budgetten.

<i>Bedragen x € 1 mln</i>	2021	2022	2023	2024	2025
Nominaal lonen	2,9%	1,5%	1,9%	1,9%	2,2%
Nominaal goederen en diensten	1,7%	1,4%	2,0%	2,0%	2,0%
Kadernota 2021	0	1,0	0,8	0,7	-0,2

1.4 Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)

Onderstaand is de ontwikkeling van de VAR schematisch weergegeven. Conform de afspraak met uw Staten vloeit het rekening- en begrotingssaldo aan het eind van het jaar automatisch in de VAR. Het rekeningssaldo 2020 en de verwachte begrotingssaldi 2021-2025 zijn hieronder opgenomen.

Aangezien een van de uitgangspunten is dat wij € 5 mln. structurele ruimte willen overhouden voor het college na ons is dit het minimale bedrag wat wij in mindering brengen op de stand van de in te zetten VAR. Daarnaast is afgesproken dat de minimale stand van de VAR altijd € 10 mln. bedraagt, en dat € 20 mln. beschikbaar is voor de tussenbalans in 2021. Van de € 20 mln. vrije ruimte is, via de 1e bestuursrapportage 2020, reeds € 5 mln. ingezet voor het breed Coronabudget.

Daarmee bedraagt de stand van de mogelijk in te zetten VAR in deze collegeperiode € 116,3 mln. uitgaande van een structureel begrotingssaldo van € 5 mln.

VAR (in te zetten) Bedragen x € 1 mln.	2021	2022	2023	2024	2025
Beginsaldo	257,0	245,7	194,6	141,3	136,2
Beschikking over reserve	-46,7	-55,4	-48,9	-1,0	
Begrotingssaldo	2,7	9,2	0,7	0,8	6,2
Rekeningresultaat 2020	32,8				
Stand op 31/12 inclusief structureel saldo	245,7	199,6	146,3	141,2	142,4
Begrotingssaldo structureel niet in te zetten		-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Stand op 31/12 exclusief structureel saldo	245,7	194,6	141,3	136,2	137,4
Minimale stand VAR			-10,0		
Tussenbalans			-15,0		
VAR (in te zetten)			116,3		

De beschikking over de VAR in de komende jaren staat in de tabel hieronder.

Beschikking over reserves Bedragen x € 1 mln.	2021	2022	2023	2024	2025
Beschikking over reserve					
Begroting 2020: dekking negatief begrotingssaldo	46,7	55,4	48,9	1,0	0
Totaal	46,7	55,4	48,9	1,0	0

Bij de stand van de VAR is nog rekening gehouden met € 15 miljoen voor de tussenbalans waarvan op 21 april door PS besloten is om € 10 mln in te zetten voor het 2^e corona herstelpakket. Er is nog geen rekening gehouden met de voorstellen voor resultaatbestemming bij de jaarstukken 2020 (€ 8 miljoen), met de voorstellen bij de 1^e berap 2021 en de kadernotavoorstellen zelf.

Bijlage 2: Stresstest

Provincie Fryslân

Stresstest Kadernota 2022

Gedeputeerde Staten

18 mei 2021

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. Inleiding	2
Hoofdstuk 2. Financiën.....	4
2.1 Totaalbeeld baten en lasten ontwikkeling.....	4
2.2 Ontwikkeling van onze vrij aanwendbare reserve (VAR)	5
2.3 Onze uitgangspositie en financiële maatregelen om corona op te vangen	6
Hoofdstuk 3. Waar staan we en hoe willen we verder.....	9
3.1 Tussenbalans Geluk op 1	9
3.2 Zero Based Budgetting (ZBB)	10
Hoofdstuk 4. De voorstellen.....	12
4.1 Voorstellen vanwege wettelijke verplichtingen	12
4.2 Voorstellen die voldoen aan de 3 O's.....	13
4.3 Totaal overzicht van de voorstellen:	14
Bijlage 1: Financieel kader.....	15
1.1 Onze uitgangspunten.....	15
1.2 Ontwikkeling begrotingsaldo.....	15
1.3 Ontwikkeling baten en lasten	16
1.4 Vrij Aanwendbare Reserve (VAR).....	21
Bijlage 2: Stresstest.....	23
1. Aanleiding	25
2. Aanpak.....	26
3. Uitwerking stappen stresstest.....	27
Stap 1: keuze variabelen	27
Stap 2: uitwerking varianten.....	31
Stap 3: Effect van het midden en somber scenario	32
4. Flexibiliteit	34

1. Aanleiding

Het doel van de stresstest is inzicht geven in de verwachte gevolgen van exogene risico's op de financiële positie van de provincie. Dit ten opzichte van het gekozen scenario die bij het opstellen van het financieel kader is gehanteerd. De stresstest kan hiermee een hulpmiddel zijn bij zowel het vaststellen van de begroting en het weerstandvermogen, als bij het actief toepassen van risicobeheersing om de mogelijke negatieve gevolgen van de risico's zo veel mogelijk te beperken.

In de stresstest worden de exogene variabelen verwerkt. In de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting worden naast de uitkomsten van deze stresstest ook de endogene variabelen, de risico's die wel door de provincie zelf (in enige mate) te beïnvloeden zijn, opgenomen. Voor een totaaloverzicht van de risico's verwijzen wij u daarom naar paragraaf 2 van de jaarstukken en de begroting.

2. Aanpak

De stresstest bestaat uit drie stappen, welke onderstaand nader worden toegelicht.

In de eerste stap worden de belangrijkste exogene variabelen vastgesteld. Dit zijn variabelen die een grote invloed kunnen hebben op de financiële positie van de provincie, maar niet in eerste instantie door de provincie zelf te beïnvloeden zijn. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling van het Provinciefonds, de rente of de inflatie, of heel recent de coronacrisis.

In de tweede stap worden drie scenario's bepaald. Het eerste scenario is de verwachte situatie ("best guess"). Dit scenario wordt gebruikt om het financieel kader te berekenen dat als basis dient voor de begroting. Het slechtste scenario is een reëel maar somber scenario ("slecht weer" of "worst case"). In dit scenario wordt uitgegaan dat de exogene variabelen zich negatief gaan ontwikkelen. Deze indicatieve inschatting wordt gemaakt in overleg met de inhoudelijk deskundigen. Tussen het verwachte en het slecht weer scenario wordt nog een midden scenario uitgewerkt. Dit scenario geeft extra informatie over de mogelijke gevolgen van risico's.

In de derde stap wordt berekend wat het effect is van de variabelen bij slecht weer op het financieel kader. Het effect van de stresstest wordt meegenomen bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit bij de begroting.

De stresstest geeft inzicht in de financiële gevolgen van risico's. De provincie wil zo veel mogelijk anticiperen op de mogelijke gevolgen en wil, waar mogelijk en noodzakelijk, hierop bijsturen. De stresstest geeft daarmee informatie die binnen het risicomanagement van de provincie toegepast kan worden.

De stresstest wordt jaarlijks bij het opstellen van het financieel kader voor de kadernota uitgevoerd.

3. Uitwerking stappen stresstest

Stap 1: keuze variabelen

Bij het opstellen van het financieel kader voor de begroting wordt op dat moment een inschatting gemaakt van een aantal variabelen die in materiële zin van invloed kunnen zijn op de meerjarenbegroting en de financiële positie van de provincie. Deze variabelen vormen de basis voor de stresstest.

Bij het beoordelen van de variabelen wordt naar zowel de baten als de lasten in de begroting gekeken.

Baten:

Het provinciefonds

Bij het provinciefonds zijn een aantal variabelen te onderscheiden:

- Al enige tijd wordt gesproken over de actualisatie van het verdeelmodel Provinciefonds. Het huidige verdeelmodel van het provinciefonds kent een aantal knelpunten, die zijn onder te verdelen in acties voor de korte termijn en acties voor de lange termijn. Voor de korte termijn gaat het onder andere om het vinden van een oplossing voor de uitwerking van de vermogensmaatstaf voor Zeeland. De tijdelijke regeling, waarbij de provincies jaarlijks € 6,7 miljoen bijdragen aan de provincie Zeeland, is verlengd tot en met 2022. Deze verlenging van de regeling Zeeland is opgenomen in de kadernota. Wat betreft het lange termijn-traject (integrale herziening) wordt in ieder geval onderzoek gedaan naar het kostengeoriënteerde karakter van de verdeling, een robuustere dynamiek van de verdeling, regionaal economische ontwikkeling en de wijze waarop eigen inkomsten in de verdeling worden meegenomen. Gelet op het feit dat de tijdelijke regeling voor Zeeland na 2022 afloopt, is het streven om het verdeelmodel uiterlijk 1 januari 2023 te herzien. Een herziening van het verdeelmodel kan een negatief effect hebben op de provinciale inkomsten uit de algemene uitkering. De gevolgen van dit negatieve effect zijn opgenomen in de stresstest.

Naast de actualisatie van het verdeelmodel Provinciefonds, heeft er ook een evaluatie van de normeringssystematiek plaats gevonden. Het evaluatierapport is in november 2020 naar de Eerste en Tweede kamer gestuurd. De voorstellen in het rapport zijn erop gericht om met name de stabiliteit van de normeringssystematiek van het gemeentefonds en provinciefonds en de hieruit voortkomende accresontwikkeling te verbeteren. In de evaluatie zijn, naast de huidige systematiek, drie alternatieven uitgewerkt. Deze zijn: het herinvoeren van een behoedzaamheidsreserve, het bevriezen of vertragen van het accres en een vaste volumeafpraak bij het regeerakkoord. De huidige systematiek geldt als de meest actuele variant; bij de overige varianten is in toenemende mate sprake van meer stabiliteit ten koste van actualiteit. Uiteindelijk is het aan het nieuwe kabinet om in overleg met de medeoverheden te besluiten hoe in de toekomst met het accres om te gaan. Een eventuele wijziging in de normerings-systematiek wordt om die reden ook niet eerder dan in 2022 verwacht.

- De raming van het provinciefonds in de kadernota 2022 is gebaseerd op de uitkomsten van de decembercirculaire 2020. In het verleden is gebleken dat het accres moeilijk te voorspellen is en daardoor flinke fluctuaties kan laten zien. Hierdoor kan het geprognoseerde accres lager uitvallen dan geraamd. Hoe verder het accres in de tijd, hoe onzekerder de omvang van het accres wordt. Het Rijk laat het aan het nieuwe kabinet over, hoe in de toekomst om te gaan met het accres. In het financieel kader wordt een voorzichtigheidsmarge van 1% tot 2% meegenomen voor het accres vanaf 2022.
- Met ingang van 2015 worden onder- of overschrijdingen van het plafond van het btw-compensatiefonds verrekend met het provinciefonds. Onderschrijdingen van het plafond worden voorzichtigheidshalve niet op voorhand meegenomen in het financieel kader. Overschrijdingen van het plafond door een grotere uitname uit het btw-compensatiefonds hebben een negatief effect op de algemene uitkering en derhalve ook op het aandeel van de provincie Fryslân.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

De opbrengst motorrijtuigenbelasting (MRB) wordt beïnvloed door het niveau van de opcenten en het volume van het wagenpark. Voor wat betreft de opcenten zien we twee variabelen die de inkomsten uit de opcenten negatief kunnen beïnvloeden.

In de eerste plaats heeft het kabinet in 2019 het Klimaatakkoord vastgesteld, dat gericht is op vermindering van de CO₂-uitstoot in 2030 met 49% ten opzichte van 1990. Eén van de manieren waarop het kabinet de CO₂-uitstoot wil verminderen, is door elektrisch vervoer te stimuleren. Daarom worden elektrische voertuigen tot en met 2024 helemaal vrijgesteld van motorrijtuigenbelasting (MRB) en wordt er voor hybride elektrische voertuigen een half tarief gehanteerd. Deze vrijstelling heeft gevolgen voor de inkomsten van provincies. Door de (gedeeltelijke) MRB-vrijstelling kunnen provincies deze opcenten niet of slechts deels heffen op (hybride) elektrische voertuigen. In de stresstest is de inkomstenderving opgenomen naar aanleiding van deze MRB-vrijstelling, in het geval de provincie niet (sombere scenario) of slechts deels (midden scenario) gecompenseerd wordt.

In de tweede plaats kan het volume van het wagenpark fluctueren. In de huidige raming van de opcenten wordt geen rekening gehouden met een groei van het wagenpark. We hebben het afgelopen jaar een schommeling gezien in de ontwikkeling van het wagenpark. Dit heeft zeer waarschijnlijk te maken met de huidige economische omstandigheden en het feit dat geadviseerd wordt zo mogelijk thuis te werken in verband met corona. In de stresstest is het risico van een krimpend wagenpark opgenomen.

Tot slot wordt er momenteel onderzoek gedaan naar bouwstenen voor een toekomstig provinciaal belastinggebied. Hierbij worden kansrijke (alternatieve) mogelijkheden voor provinciale belastingen in beeld gebracht. Overleg hierover tussen het IPO en het Rijk wordt overgedragen aan het nieuwe kabinet. Aangezien de uitkomsten zeer onzeker zijn, is het nu te prematuur om in de stresstest hier een concreet bedrag voor op te nemen.

Dividend

Een andere grote inkomstenbron betreft het dividend vanuit Alliander. In het geval dat het slecht gaat met Alliander zal ook het dividend onder druk komen te staan. Er is in het

financieel kader geen dividend opgenomen voor Vitens. Op dat dividend lopen we geen risico.

Daarnaast zijn in het financieel kader vanaf 2022 rendementen vanuit Windpark Fryslân opgenomen. In de stresstest wordt in het midden- en sombere scenario rekening gehouden met tegenvallende resultaten (alleen voor het deel van de rendementen dat direct effect heeft op het begrotingssaldo).

Lasten:

Nominaal

Aan de lastenkant is de ontwikkeling van de prijsinflatie van grote invloed. Deze betreft zowel de loonkosten als de goederen/diensten budgetten. Beide ontwikkelingen zijn onafhankelijk van elkaar uitgewerkt in de stresstest.

Voor wat betreft de loonkosten is er veel onzekerheid. Ten eerste is de huidige cao (cao 2020 provinciale sector) afgelopen op 31 december 2020. Er is nog geen zicht op een nieuwe cao en om die reden ook nog niet op de loonontwikkelingen. Ten tweede zijn ook de ontwikkelingen van de pensioenpremies moeilijk in te schatten. Eind 2019 was de verwachting al dat de rente en de beleggingsopbrengsten laag zouden blijven, waardoor er vanaf 2021 meer premie nodig zou zijn om de pensioenen te kunnen financieren. Vanwege de variërende economische vooruitzichten zijn de gevolgen op langere termijn op dit moment nog moeilijk inschatten.

De uitwerking van het pensioenakkoord valt vooralsnog buiten de scope van de stresstest aangezien de pensioenuitvoerders uiterlijk per 1-1-2026 hun pensioenregeling moeten hebben aangepast. Tot 2026 is het huidige financieel toetsingskader van toepassing.

Ook de prijsinflatie m.b.t. de goederen/diensten budgetten is moeilijk te voorspellen. Ramingen zijn altijd onzeker, maar door de coronacrisis is de onzekerheid groter dan gebruikelijk. Om die reden is binnen het financieel kader ook rekening gehouden met de ECB-norm van 2% in plaats van de gebruikelijke bbp.

OV-index

Jaarlijks worden de subsidiebudgetten in relatie tot het openbaar vervoer geïndexeerd met een eigen indexatie, de zogenaamde LBI (Landelijke Bijdrage Index). Conform de gemaakte afspraken in de OV-consessies is de indexatie gebaseerd op deze landelijke OV-index. Deze index wordt bepaald aan de hand van het gemiddelde van een aantal factoren, de voornaamste zijn ontwikkeling van de lonen en de betreffende energie (diesel, aardgas of elektrisch). In het huidige financieel kader wordt voor 2022 uitgegaan van een indexatie van 1,69%. Echter, uit het reeds eerder afgesloten Klimaatakkoord blijkt dat met name de prijzen van fossiele brandstoffen de komende jaren gaan stijgen. Deze ontwikkeling heeft een direct effect op de OV-index.

Cofinanciering

Momenteel zijn er onderhandelingen gaande over de Europese middelen voor het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB). Mogelijk vinden er verschuivingen plaats qua percentage verplichte cofinanciering door de provincie ten opzichte van het eerdere POP3

programma. Dat betekent dan dat onze bijdrage verhoogd gaat worden. Binnen het GLB is sprake van maatregelen met ieder hun eigen cofinancieringsnorm. Hier zijn mogelijk 2 verschuivingen qua cofinanciering mogelijk, namelijk:

1. De meeste maatregelen kennen nu een bijdrage van Europa van 50%, Er is sprake van dat dit percentage verlaagd wordt naar 43%, wat betekent dat de provincie dan 57% moet bijdragen. Uitgaande van dezelfde bedragen binnen het POP3 programma zou dit een hogere jaarlijkse bijdrage zijn van € 400.000. In het sombere scenario is met dit bedrag rekening gehouden.

2. De Europese bijdrage in de maatregel Agrarisch natuur en landschapsbeheer (Anlb) bedraagt nu 75%, deze wordt mogelijk verlaagd naar 50%. De hogere bijdrage van de provincie zou dan € 3,5 miljoen per jaar bedragen. De cofinanciering wordt nu gefinancierd vanuit het natuurpact. Wanneer onze bijdrage verhoogd wordt dan is er een aantal keuzes. Wij zouden onze bijdrage gelijk kunnen houden waarmee dus minder aan Anlb kan worden gedaan. De andere optie is dat wij hetzelfde blijven bijdragen met een hogere bijdrage vanuit het natuurpact met als consequentie dat er dan minder middelen beschikbaar zijn voor de ontwikkelopgave bij natuur. De laatste optie is dat de hogere cofinancieringsbijdrage gefinancierd wordt vanuit de algemene middelen zodat de middelen voor de uitvoering natuurpact in stand blijven. In het sombere scenario is van deze laatste situatie uitgegaan.

Stap 2: uitwerking varianten

In het volgende overzicht zijn de gekozen variabelen voor de scenario's weergegeven:

Scenariogebied	Variabele	Periode	Waarde scenario		
			Verwacht (financieel kader)	Midden	Somber
Baten					
Provinciefonds	Actualisatie en evaluatie verdeelmodel	2023 ev	6,47%	6,35%	6,20%
	Accres	2022	1,65%	1,00%	0,50%
		2023	1,76%	1,00%	0,50%
		2024	1,72%	1,00%	0,50%
		2025	2,14%	1,50%	1,00%
BTW plafond	2021 ev	0	-500.000	-1.000.000	
Opcenten	Ontwikkeling wagenpark (excl. effect elektrische auto's)	2022 ev	0,00%	-0,50%	-1,00%
	Inkomstenderving elektrische voertuigen	2021 t/m 2024		-500.000	-1.000.000
	Herziening belastinggebied	2023 ev	0	pm	pm
Dividend	Alliander	2022 ev	100%	85%	70%
	Windpark Fryslân	2022 ev	100%	75%	50%
Lasten					
Nominaal	Salarissen	2022	1,50%	2,00%	2,50%
		2023	1,90%	2,50%	3,00%
		2024	1,90%	2,50%	3,00%
		2025	2,20%	2,75%	3,25%
	Goederen/diensten	2022	1,40%	1,90%	2,40%
		2023	2,00%	2,25%	2,50%
		2024	2,00%	2,25%	2,50%
		2025	2,00%	2,25%	2,50%
OV-index	Stijging LBI	2022 ev	1,69%	2,75%	3,75%
Cofinanciering	Gemeenschappelijk landbouwbeleid	2022 ev	0	0	-400.000
	GLB - specifiek Anlb	2022 ev	0	0	-3.500.000

Stap 3: Effect van het midden en somber scenario

De bovenstaande variabelen zijn doorgerekend op financieel kader 2021-2025. In onderstaande tabel worden de uitkomsten van beide scenario's aangegeven. De bedragen geven het effect van de stressvariabelen in miljoenen weer op basis van het meerjarenbeeld 2021-2025.

De stresseffecten van het midden scenario per begrotingsjaar geven het volgende beeld:

Bedragen x € 1 miljoen		Midden scenario					
Baten		2021	2022	2023	2024	2025	Totaal
Provinciefonds	Verdeelmodel AU		-	-3,4	-3,4	-3,4	-10,2
	Accres		-0,7	-1,3	-1,9	-2,3	-6,3
	BTW plafond	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-2,5
Opcenten	Ontwikkeling wagenpark		-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-1,4
	Inkomstenderving elektrische voertui	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-	-2,0
Dividend	Alliander		-1,8	-1,1	-1,1	-1,1	-5,2
	Windpark Fryslân		-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-1,7
Totaal baten			-3,8	-7,2	-7,8	-7,8	-29,3
Lasten							
Nominaal	Salarissen		0,2	0,4	0,6	0,8	2,0
	Goederen en diensten		0,8	1,4	2,0	2,7	6,8
OV-index			0,6	0,6	0,6	0,6	2,4
Cofinanciering	GLB						
	GLB - specifiek Anlb						
Totaal lasten			1,6	2,4	3,2	4,1	11,2
Totaal			-5,4	-9,6	-11,0	-11,8	-40,5

De stresseffecten van het sombere scenario per begrotingsjaar geven het volgende beeld:

Bedragen x € 1 miljoen		Somber scenario					
Baten		2022	2023	2024	2025	Totaal	
Provinciefonds	Verdeelmodel AU		-	-7,8	-7,8	-7,8	-23,4
	Accres		-1,5	-2,8	-4,2	-5,2	-13,7
	BTW plafond	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-5,0
Opcenten	Ontwikkeling wagenpark		-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-2,9
	Inkomstenderving elektrische voertui	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-	-4,0
Dividend	Alliander		-3,6	-2,3	-2,3	-2,3	-10,5
	Windpark Fryslân		-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-3,3
Totaal baten			-7,8	-15,6	-17,0	-17,0	-62,7
Lasten							
Nominaal	Salarissen		0,4	0,9	1,4	1,9	4,6
	Goederen en diensten		1,5	2,7	4,0	5,3	13,6
OV-index			1,2	1,2	1,2	1,2	4,7
Cofinanciering	GLB		0,4	0,4	0,4	0,4	1,6
	GLB - specifiek Anlb		3,5	3,5	3,5	3,5	14,0
Totaal lasten			3,2	4,8	6,6	8,4	38,5
Totaal			-10,9	-20,4	-23,6	-25,4	-101,2

Het algemene beeld uit de doorrekening van de variabelen is dat de stresstest voor de jaren 2021-2025 ruwweg ligt tussen de € 40 en € 100 miljoen.

De kans dat de verschillende effecten zich voor doen is verschillend. Zo zal de kans dat het dividend Alliander zoveel lager uit gaat vallen klein zijn. Echter de kans dat een nieuw verdeelmodel ons aandeel in het provinciefonds laat fluctueren is zeer groot. Daarnaast is de ontwikkeling van de economie een daarmee de inflatie een grote onzekere factor gezien de huidige economische situatie. Ten slotte is de consequentie van het klimaatakkoord (de vrijstelling van elektrische voertuigen) op de opbrengst opcenten MRB hoogst onzeker de komende jaren.

Conclusie:

Bij de Begroting 2021 lag de doorrekening van de variabelen tussen de € 40 en € 100 miljoen. De doorrekening voor de kadernota 2022 komt op ongeveer dezelfde bedragen uit.

De risico's en onzekerheden zijn grotendeels gelijk gebleven. Alleen de onzekerheid m.b.t. het accres is toegenomen. Er is nog geen besluit genomen over de toekomstige accessystematiek waardoor ook op langere termijn de onzekerheid blijft. Daarentegen lijken de effecten van de MRB-vrijstelling voor elektrische auto's in onze provincie mee te vallen. Relatief gezien is het aantal elektrische auto's ten opzichte van het totaal van het wagenpark in onze provincie beperkt, waardoor ook het effect van de MRB-vrijstelling kleiner is. De overige scenariogebieden zijn qua onzekerheid vrijwel gelijk gebleven.

4. Flexibiliteit

Voor het opvangen van de effecten van het somber scenario is de bestemmingsreserve weerstandsbuffer ingesteld. De omvang hiervan bedraagt € 100 miljoen. Daarnaast kan zo nodig de overige beschikbare weerstandscapaciteit ingezet worden. Andere mogelijkheden ter dekking van het effect van de stresstest zijn:

Flexibiliteit reserves

Als onderdeel van de reserves zijn de zogenaamde stille reserves nu niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit. Gedacht kan worden aan de deelnemingen die wij als provincie hebben.

Flexibiliteit investeringsprojecten

Bekeken kan worden welke investeringsprojecten stopgezet kunnen worden in een stresssituatie en welke vrijval van middelen hierbij kan ontstaan.

Overige flexibiliteit

Daarnaast kan door heroverwegingen van extra beleid, het stopzetten van flexibele personeelsbudgetten en het verlagen van subsidiebudgetten en goederen en diensten budgetten extra flexibiliteit gecreëerd worden. Deze flexibiliteit vraagt om ingrijpende politieke keuzes.